

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА**

**КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АЛЬ-ФАРАБІ**

TEXAS A&M UNIVERSITY-COMMERCE (USA)

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
ПІДГОТОВКИ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

11-12 жовтня 2018 р.

Харків

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна
Казахський національний університет
імені аль-Фарабі
Texas A&M University-commerce (USA)

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ
ПОДГОТОВКИ
ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ**

МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

11-12 ОКТЯБРЯ 2018 г.

**PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF TRAINING
OF FOREIGN STUDENTS**

THE INTERNATIONAL CONFERENCE OF APPLIED SCIENCES

11-12 OCTOBER, 2018

Харьков
Kharkiv
2018

УДК 811+372.881.1(082)

Проблеми і перспективи підготовки іноземних студентів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 11-12 жовтня 2018 р. – Х. : ХНАДУ. – 311 с.

У збірнику представлено статті, в яких висвітлюються актуальні проблеми лінгводидактики та методики викладання української та російської мов як іноземних, застосування у навчальному процесі традиційних та інноваційних технологій, прийомів та алгоритмів розвитку комунікативних та дискурсивних компетенцій іноземних студентів, питання професійно-мовленнєвого спілкування, міжкультурної комунікації та соціально-психологічної адаптації, а також сучасних методів викладання гуманітарно-природничих дисциплін нерідною мовою.

Друкується в авторській редакції. За зміст, автентичність фактичного матеріалу та посилань відповідають автори.

Problems and perspectives of training of foreign students: proceedings of the international conference of applied sciences, Kharkiv city, 11-12 October, 2018. – Kharkiv, KhNAHU. – 311 p.

The collection contains articles covering current problems of linguodidactics and teaching methods of Ukrainian and Russian as Second (Foreign) languages, application of traditional and innovative technologies, techniques and algorithms for the development of communicative and discursive competences of foreign students in the educational process, issues of professional learning, intercultural communication and social-psychological adaptation, as well as modern methods of teaching humanities and natural sciences in a non-native language.

Reprinted in the author's edition. In terms of content, the authenticity of the actual material and the references is consistent with the authors.

© ХНАДУ, 2018

© Колектив авторів

- Харьков, ХНУГХ имени А.Н.Бекетова. – 2018. – 129с.
5. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н.Караулов. — М.: Наука, 1987. — 261 с.
6. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики /А. А. Леонтьев. — М.: Смысл, 2003. — 287 с.

Комунікативно-когнітивний підхід до навчання наукового дискурсу іноземних студентів: аналіз проблеми та перспективні напрями вирішення
Васецька Л.І.

*Запорізький державний медичний університет
м. Запоріжжя, Україна
e-mail: vasetskalarysa@gmail.com*

Успіх навчального процесу на мовній кафедрі у нефілологічному закладі вищої освіти залежить від багатьох чинників, на першому місці серед яких наявність методично обґрунтованої моделі навчання наукового дискурсу. Більшість дослідників стверджує, що необхідно застосовувати комунікативно-когнітивний підхід до створення такої моделі, тобто зміст навчання треба орієнтувати, у першу чергу, на забезпечення реалізації комунікативно-когнітивних потреб іноземців у навчально-професійній сфері спілкування.

За визначенням Т.А. ван Дейка, дискурс – це складне комунікативне явище, що включає, не тільки текст, а й екстралінгвістичні чинники, що є необхідними для розуміння тексту, його продукування та прийняття [1]. До найбільш важливих характеристик дискурсу відносять: зв'язність, цілісність, завершеність, композиційну оформленість, приналежність до певного типу, екстралінгвістичні ознаки акту спілкування й ситуації.

Головною метою навчання нерідної мови іноземців є подальше удосконалення їхньої комунікативної компетенції у ситуаціях навчально-професійного спілкування, де використовується науковий стиль мовлення, звідси і важливість розвитку дискурсивної компетенції.

Професійно зорієнтована дискурсивна компетенція передбачає оволодіння різними видами наукового дискурсу, які дозволяють відтворювати предметний та комунікативний зміст навчально-професійної діяльності. Цей тип компетенції є невід'ємною частиною професійної компетенції й означає

здібність використовувати сукупність знань, вмінь та навичок, а також засобів діяльності, пов'язаних з проведенням дискурсу – аналізом, будуванням і ситуативним розумінням дискурсів як об'єктів реальної дійсності, у процесі навчання. Отже, можемо розглядати дискурс як об'єкт навчання на заняттях з іноземної мови.

Навчання наукового дискурсу в рамках комунікативно-когнітивного підходу є предметом досліджень багатьох вчених: І.В. Алешанової, Т.П.Попової, О.П. Потеряєвої, М.П. Баган, О.М. Гніздечко, Ю.Г. Рожкова, І.А.Колесникова, Н.П. Литвиненко, Т.Б. Маслової, Ж.М. Макушевої, М.Б.Ковальнової, І. Лівницької, І.Ф. Шамари та ін. [1-9, 11-14]. У своїх працях дослідники розглядали різні аспекти проблеми формування та використання засобів навчання наукового дискурсу в рамках комунікативно-когнітивного підходу: функціонально-стилістичні особливості наукових та науково-популярних медичних текстів (Ж.М. Макушева, М.Б. Ковальова), аутентичні та адаптовані тексти медичної тематики та як наслідок – спрощення термінології та синтаксису, орієнтованість на предметно-чуттєвий досвід у популярно-науковому дискурсі (С.В. Первухіна, В.І. Карасик, Ж.М. Камушева, М.Б.Ковальова), засоби оволодіння науковими стилями мови: усною формою наукової мови – лекцією, письмовою формою – читанням та усним діалогом з професійної тематики. Розроблена вченими технологія дозволяє усвідомити успішне використання мови як засобу отримання професійних знань (Л.В. Тарасова, І.Б. Авдєєва, А.Л. Пумпянський, Г.М. Левіна, Г.В. Аргунова, Л.С. Макарова, О.С. Черемська, Н.П. Андрєєва), проблема протиставлення соціально-колективного та індивідуально-особистісного у професійному дискурсі, на базі чого вчені виділяють особистісно-орієнтований (житійний) та статусно-орієнтований (спілкування представників соціальних груп) дискурс (М.І. Солнишкіна, О.Д. Кузьміна, К.Ф.Седов, В.І. Карасик, Г.Г. Слишкін).

З виникненням нової наукової парадигми – лінгвістики тексту, з'явилась тенденція до вивчення тексту як складного комунікативного механізму, до

визначення різних його аспектів (Ю.М. Караулов, В.В. Петров, В.В. Красних, Л.А. Субота та ін.). У працях вітчизняних та зарубіжних науковців досліджуються основи комунікативної лінгвістики, зіставляються поняття «текст» і «дискурс», описуються категоріальні ознаки тексту, методологія, архітектоніка і варіативність дискурсу, комунікативно-когнітивна парадигма дискурсу тощо (І.А. Колесникова, Л.Р. Безугла, Ф.С. Бацевич, А.Н.Мороховський, І.С. Шевченко, Л.Є. Бессонова, І.Р.Гальперін, Т.О. Ван Дейк, О.С. Кубрякова, О.Ю. Попов, Ю.С. Степанов, В.В. Заложних, К.О. Філіпов, Д.Хаймез та ін.).

Проте аналіз наукової літератури довів, що на сьогодні не існує досліджень щодо опису методичних основ навчання наукового дискурсу іноземних слухачів довузівського етапу підготовки. У літературі з даної проблеми не подано і не обґрунтовано чіткої і послідовної системи вправ та завдань поетапного навчання наукового дискурсу іноземців на довузівському етапі та цілеспрямованого його навчання на основному етапі. Отже, проблема методики навчання іноземців наукового дискурсу є актуальним питанням як сучасної теорії комунікації, так і сучасної методики викладання нерідної мови іноземцям.

Відсутність типового блоку стратегій і тактик мовленнєвої поведінки у навчально-професійному спілкуванні із урахуванням синтезу когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психолінгвістичних та екстралінгвістичних) чинників, у залежності від тематики спілкування і етапу навчання, визначає необхідність проведення подальших досліджень, систематизації накопиченого теоретичного і практичного досвіду, вироблення єдиної точки зору щодо розуміння сутності «навчання наукового дискурсу» та створення методики формування дискурсивної компетенції у іноземних студентів підготовчого факультету й основного етапу навчання.

Перспективним напрямом роботи є, по-перше, виявлення особливостей різних видів наукового дискурсу для навчання іноземних студентів професійно

орієнтованого іншомовного спілкування, по-друге, визначення і обґрунтування етапів формування вмінь та навичок з різних видів наукового дискурсу, по-третє, опис методичних основ формування навичок і вмінь складання дискурсу і, насамкінець, розробка системи вправ та завдань для формування дискурсивної компетенції на всіх етапах навчання наукового дискурсу.

Особливої уваги потребує створення моделі безперервного наскрізного навчання наукового дискурсу іноземців від довузівського до основного етапу підготовки. Для вирішення цієї проблеми з позицій комунікативно-когнітивного підходу важливо узагальнити дослідження когнітивного досвіду іноземних студентів, визначити рівні сформованості у їхній свідомості когнітивних схем, які зумовлюють на першій стадії освоєння (за С.Л.Рубінштейном) сприйняття комунікативної наукової інформації, потім запропонувати алгоритм діяльності, який формував би необхідні для предметного навчання інтелектуальні (розумові) операції або дії (аналіз, синтез, класифікація, узагальнення тощо), що є підґрунтям пізнавальної та дослідницької діяльності. За словами С.В. Ніколаєнко, прийшов час використовувати досягнення когнітивної лінгвістики у практиці викладання іноземної мови [10, с. 124]. Погоджуючись з таким твердженням, визначимо перспективним напрямом – напрям дослідження з позицій комунікативно-когнітивного підходу стратегії й тактики навчання наукового дискурсу іноземних слухачів довузівського етапу навчання.

Важко переоцінити значення навчання наукового дискурсу для оволодіння деяким видам інтелектуальної роботи, яка сприяє створенню власної продукції наукового стилю мовлення на чужій мовній базі. Отже, вибудована модель навчання наукового дискурсу має включати в себе таку методичну систему, яка забезпечить послідовне і системне формування у іноземців мовленнєво-мисленевих навичок, що дозволить розвивати здібність продукування висловлювання чи виконання мовленнєвої дії у форматі наукового стилю мовлення.

Визначені і запропоновані напрями вирішення проблеми комунікативно-когнітивного підходу до навчання наукового дискурсу іноземців є перспективними для створення програм і посібників з навчання наукового стилю мовлення. Аналіз підходів до вирішення даної проблеми, на наш погляд, забезпечить методичними орієнтирами як при створенні цілісної наскрізної моделі навчання наукового дискурсу іноземців, так і при виборі ефективних та оптимальних шляхів для її впровадження.

Література:

1. Алешанова И.В. Развитие дискурсивной компетенции на занятиях по иностранному языку в вузе. [Электронный ресурс] / И.В. Алешанова, Н.А.Фролова. – Режим доступа до ресурсу : [http : www.rae.ru / use/?section=content&op=show_article&article_id=10003162](http://www.rae.ru/use/?section=content&op=show_article&article_id=10003162)
2. Баган М.П. Експресивність сучасного україномовного наукового дискурсу: межі можливого / М.П. Баган // Вісник КНЛУ. Серія Філологія. – 2017. – Т. 20. - № 1. – С. 9- 17.
3. Гніздечко О.М. Авторизація наукового дискурсу: комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі англomовних статей сучасних європейських та американських лінгвістів) [Текст] : дис. ... канд. Філол наук: 10.02.04 / Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2005. – 203 с.
4. Дейк Т.А. ван. Язык. Познание. Коммуникация [Текст] / Т.А. ван Дейк // Сб.робот. – М. : Прогресс, 1989. – 310 с.
5. Колесникова І.А. Деякі аспекти специфіки архітекtonіки професійного дискурсу / І.А. Колесникова // Studsa Linguistica. Випуск 4/2010. – 2010. – С. 428-432.
6. Литвиненко Н.П. Український медичний дискурс: [монографія] / Н.П. Литвиненко. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2009. – 304 с.
- Лівицька І. Науковий дискурс: рівні та особливості аналізу / І. Лівицька // Наукові записки. – Серія: філол. науки. – Вип. 96 (1). 2011. – С. 381 – 385.
7. Макушева Ж.Н., Ковалева М.Б. Специфика медицинского дискурса на материале аутентичных текстов по специальности / Ж.Н. Макушева, М.Б. Ковалева // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2014. Часть 1. № 5 (35). –С. 108-111.
8. Маслова Т.Б. Типология наукового дискурсу в сучасній мовознавчій парадигмі / Т.Б. Маслова // Англїстика та американїстика: (зб. наук. пр.) / ред.кол.: А.І. Анїсімова (гол.ред.), Т.М. Потніцева (заст.гол.ред.) та ін. – Д.: Вид-во ДНУ, 2012. – Вип. 10. – С. 39 – 43.
9. Николаенко С.В. Точки соприкосновения когнитивистики и современной методики: урок русского языка как фрейм / С.В. Николаенко // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И.Вернадского. – 2008. – Том 21 (60). - № 2. – С. 123-127.
10. Попова Т.П. Особенности процесс обучения студентов неязыкового вуза иноязычному научному дискурсу / Т.П. Попова // Вестник ВГУ. Серія : лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2014. - № 3. – С. 119-123.
11. Потеряева Е.П. Роль дискурса в профессионально-ориентированном обучения иностранному языку. –[Электронный ресурс] / Е.П. Потеряева. – Режим доступа до ресурсу: www.nopdipo.ru/knfer3.doc15
12. Рожков Ю.Г. Конститутивні характеристики наукового дискурсу / Ю.Г. Рожков // Молодий вчений. – 2016. -№ 12 (39). – С. 378 – 381.

13. Шамара И.Ф. Научный медицинский дискурс с позиций системного исследования. [Электронный ресурс] / И.Ф. Шамара. – Режим доступа до ресурсу: <http://tl-ic.kursksu.ru/pdf/013-010.pdf>

Patterns of Bilingual Code-Switching in Children and Their Social Implications

Irina Rodriguez

University of Dallas, USA

e-mail: irodriguez@udallas.edu

Bilingual children attract many different attitudes ranging from surprise to pity, from compassion to admiration. People who speak only one language do not fully comprehend the ability to switch between languages or use languages interchangeably. Many researchers document that due to the lack of comprehension, people often view bilingual children as exotic others who do not share the dominant linguistic code and cultural values of their monolingual peers. If such children are also shy, they might produce a false impression of lagging behind their peers in their linguistic skills, and attract a prejudiced attitude. Because of this frequent stigma, bilingual children tend to conscientiously hide or underrate their ability in order to blend in easier with their monolingual peers who speak the dominant language (English in the case of the United States). This poses certain problems for maintaining their cultural identity and possibly hurts their academic progress as bilingual literacy is shown to have a positive effect on the development of their overall literacy skills.

This paper traces the patterns of code switching in response to different socio-cultural factors in two children starting from age one up to the ages ten and eight. The children were growing up in the bilingual household in the United States (Spanish spoken by the father and Russian spoken by the mother). The paper also summarizes the findings of other researchers on the development of bilingual literacy. Based on the results, I argue that early bilingual or multilingual literacy promotes capacity for efficient code-switching in different situations, cognitive and socio-linguistic development in children, as well as overall cultural literacy. Therefore, oral and

ЗМІСТ

ЛІНГВОДИДАКТИКА ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ ЯК ІНОЗЕМНИХ

Айтпаева А.С., Якубаева К.С. Особенности организации работы фонетических курсов на начальном и продвинутом этапах обучения	3
Ахмедова А.К., Муссаева Г.А. Features of the formation of skills and abilities of the foreign students from Islamic Republic of Afghanistan at Russian lessons as foreign	8
Бєлікова О.В., Бессонова Н.М., Греул О.О. Основні засоби формування письмової компетенції іноземних студентів на підставі анотування та реферування фахових текстів	12
Белый В.В. Особенности предложно-падежных систем арабского и русского языков	18
Бондар Ю.О. Лінгводидактичні проблеми викладання української мови як іноземної у медичному університеті.....	25
Валит Е.С. Межкультурная коммуникация во времени и пространстве (из опыта создания и продления творческих контактов).....	28
Вальченко І.В. Навчальний посібник з російської мови як важливий чинник формування мовної особистості.....	34
Васецька Л.І. Комунікативно-когнітивний підхід до навчання наукового дискурсу іноземних студентів: аналіз проблеми та перспективні напрями вирішення	39
Irina Rodriguez. Patterns of Bilingual Code-Switching in Children and Their Social Implications.....	44
Кальниченко Н.М., Хотяїнцева І.В. Підготовчі та мовленнєві вправи з аудіювання на початковому етапі навчання іноземних студентів української /російської мові	56
Кісіль Л.М Вимоги до відбору змісту навчання діалогічного професійного мовлення іноземних студентів інженерних спеціальностей у процесі мовної підготовки	60
Курбаниязова С.А Организация самостоятельной работы студентов на уроках английского языка	65
Мартинова І.Є. Продуктивні методи навчання української мови як іноземної	68
Мишонкова Н.А., Мельникова А.А. Формирование умений при обучении иностранных студентов при обучении аудированию	74